

מסורת הש"ס

א) נ"י בערוך ערך ענד נטפחלות שנות ונרס בן עואל; ב) נעין תוספות מנילה; ג) ד"ה אלהלל; ד) זכרית מ. זכ"ר עה. טהדרין ק"ג; ד) נעין תוס' מולן; ו) ד"ה ודלמא; ז) נאטחלות ק"י סג ונפרסה כהעלותך עוד סימן קכז פ"י וא' לא מערבי כיון דלא שרי לטלטלי מאניה ליכא שלמא כבתי וא' לא מדליק טהרא ולא מעשרי ליכא שלמא כבתי עב"ל ועין ברה"ש פי' שפירא בלשון אחר ועי' עוד ברי"ן; ו) נעין ו' ט"ז; ז) סימן להכות שאמר בעל המאמר זה בתוספתא (ו) (ד"ה ודלמא); ח) עירובין טו. ונש"א ח"י רכ"ח וזכ"ה הגי' דלא ודא ע"ה בעל ת"פ כדמכ"ס שם שו"ר מיימלא דרבי; ט) נ"ל ר' אלא וזכ"ה השלי' דף מו. ד"ה סימנין דוק היטב בלש"ה שם ומואלא שעיין בהנהיג בלשון אחר ונתקנס ואמר רבא דלא אמר רבא וזכ"ה ואמר רבא הלא כמקור אין להנהיג; י) עירובין ט: (מ"ה) בלש"ה: י"א נ"ל אלא; י"ב (תקמן נא); י"ג נ"י תוספתא מנחות כ"ז; ד"ה שפירא (ט) ופי"ו דלח"ה ועין בספרי ר"פ חקת; י"ד פי"ו דעביע; י"ה ונעין פרש"י גיטין ו' ו' נ"י תוספתא גיטין ו' ד"ה ערבתם; י"ז עירובין ע"א; י"ח נש"א לא. כפ"י; י"ט ונע"ה מול' עירובין טו.

תורה אור השלם

1 ודעת כי שלום אהלך ופקדתך יחד ולא נחטא: איוב ה' כד

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ע"ה חשכה וגו' ולעבד ספ"ד ואח"כ מ"ה באן בעירובי תחומין דעירובי תחומין מיקון מעליא הוא דלמסות:

גליון הש"ס

גב' אמר ר' יהודה סבא. ע"י מולין ד' ו' ע"ה מול' ד"ה אשחכיה: שם שו"ר בן יוחי. ע"י (תוס' שו"ר) [ספד] תוספתא וז"ל הכפירות השמשות חצותן יונתן דף ע"ה ע"ה: ב"ה: ספד חשיבה. ע"י ר"ה דף ט ע"ה מול' ד"ה ורע"ה: שם אבא כושע"ה: ע"י מולין ד' ע"ה: תוס' ד"ה ודלמא וגיטין דף ל"ב ע"ה: ד"ה כדמכ"ס: ב"ה: סימן בנפ"א. מנח"ל כמחש"ה: וי"ה למחש' עוד הלא לוקמן דף ז ע"ז:

מוסף רש"י

גל של עצמות. שמת, דלסת שמת נפשה גל של עצמות (ומהדרין ק.) עשרתם. פירות שנאכל למחר. עירבתם. עירובי חצרות (גיטין ו'). שניהם קנו עירוב. משום דבין השמשות ספק הוא וספק דנכתיס להקל ועירוב מדכתיס הוא, לגבי הלא שנאכל עירובין בין השמשות משמין את הלא ואתמין ככר קנה עירוב, ולגבי הלא שעירב בין בין השמשות משמין ליה יום ועירין הוא לו שעות לקנות עשימה (עירובין טו.)

רבינו הגנאל

מתניין ג' דברים צריך אדם לומר בתוך כו'. ואסיקנא צריך למימרינהו בניהוחא כי היכי דנקבלא אינשי ביתיה מניה. מנא לן דצריך להלקת נר בשבת שנאמר וידעת כי עירובי אהלך וגו', ואין שלום אלא באור שנאמר וראו אלהים את האור כי טוב. ואוקמינא את דתנן הכא עירבתם עם חשיכה, וכן שו"ר תחומין, והא דתני בספ"ה בספק חשיכה ומערבין וטומנין את החמין, וצריך צהרות. אמר רבא אמר לשיטין צאו חצותהו ופי' עירובי חצרות אחר עירב עליו מבכ"י, ואחר עירב עליו בין השמשות, וזה שיעירב עליו מבכ"י נאכל עירוב בין השמשות וזה שיעירב עליו בין השמשות, נאכל עירוב משחשיכה, שניהם קנו עירוב מה נפש וכו', ואסיקנא ג' חמין השמשות ספק מן היום הוא ספק מן הלילה הוא ועירובי חצירות דרבנן וספק דכריהם להקל. וירושלמי הדר היתיר בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן. וטומנין החמין. אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבכ"י גזירה שמא ריתח, בבין השמשות [לא גזרינן, דבבין השמשות סתם קדירות ורחתות הן].

ואית להו לערא לאקופי. שהיה אותו שוק שהספק צו מקום מעצר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם מפני טומאה וצריך להקיף דרך אחר ארוך: איכא ידיע דאיתחזק טהרה. כהאי שוק מימינו שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו: כאל קיץ בן זכאי. שמתן ועקרון לאחר גידולן:

תורמסי פורומה. הנכירות לשמרון בטוהרה. וגם הוא היה כהן כדלמרינן (במחשבתא דפרה) (פ"ה) א' חס מה שעשו ידי שכתבי: ענד איהו נמי הכי. היה מקלף תורמסין ומשליטן שם ונעשה נס וקף המת במקום שהוא שם וזיינו למקום הקצר הכי מפרש בפסיקתא דפרשת העומר ובסדר זרעים ירושלמי: י"ה. כמעמד: ונמנית. הסכמת לדעתנו להיות מן המנין: **מפרסות** זו אס זו. את שער חדרתה להיות נאה: ג' **מעלמות.** כנת שערך ששרו ונפל מומן הכרה: **בתנ"י** **עס חשכה.** שאס ימחר להכירם מצדוד יוס יפשעו ויאמרו עדיין יש שהות: **עשרס.** פירות האילן לסעודת שבת. שאף אכילת ערלי של שבת קובעת למעשר כדלמרינן במסכת ביצה (דף לז:). שבת עונג אקרי מכל שהוא היו עונג: **ערבס.** ערובי ט' תחומין ותלירות. והני תרי שייכי למימרינהו בלשון שאלה דשמא כזר עשו אכל כזר לא שייך להלקתם דדבר הנראה לעין הוא:

ספק חשכה. כגון צין השמשות אין מעשרין את הודאי דמיקון מעליא הוא לע"ה צדנות בעלמא היא קסבר גזרו על השבות אף על כה"מ: ואין מעשילין אס הכלים. דהוי נמי שבות כדלמרינן במסכת ביצה (דף יח.). דנראה כמתקן כלי: ואין מדליקין אס כנרות. כ"ש דספיקא דאורייתא היא זו ואין לרין לומר זו קמני: אכל מעשרין אס הדמאי. דלא דמי למתקן דרוב ע"ה מעשרין הן: **ומערינן.** עירוב. וצגמרל פריך הא תנן לעיל עס חשכה ערבסם מקמי דליהוי ספק: **וטומנין אס החמין.** נותנן בקופה של מוכין להיות חומס משתמר בהן אכל משחשכה ודאי אין טומנין בהן כדמפרש בגמ' **ב"ה** **עס חשכה.** מצדוד יוס הוא ויש שהות לעשר ולערב א): **בעירובי תחומין.** מיקון מעליא דלמסותו דרבנן תחומין אקראי ואפי' למאן דלמנ תחומין דרבנן כדלמרינן בעירובין (דף נ"ה). ילפינן מקום ממקום ומקום מניסה כו'. אכל עירובי חצרות חומרא בעלמא הוא ולא מיקרי שניה מעלייתא וספקא דבין השמשות שפיר דמי: צין השמשות קונה עירוב שהוא תחילת קדושת היום: **נאכל.** שאכלו כלל או אדם:

שעירב עליו מצדוד יוס. הניח עירוב לסוף התחום מצדוד יוס ולא הספיק משויין ליה ליליא ואמרינן כזר קדש היום צדוד העירוב קיים וקנה עירוב דהלכה כר' יוסי דלמנ בעירובין (דף לה). ספק עירוב כזר ולגבי דהאי שהונה עליו צין השמשות ונתקיים עד שחשכה משויין לצין השמשות יממא ועדיין לא קדש היום כשהונה ונמלא שהיה שם כזר בשעת קניית עירוב: כפרא ליקני. זה שהונה עליו צין השמשות: קמא לא ליקני. שהי נאכל מצדוד יוס: ה"ג ספקא דרבנן כולומר הא מילמא דמספקא לן אי צין השמשות יממא או ליליא כמילמא דרבנן איתרע לן בעירובי תחומין דרבנן וכל ספקא דרבנן לקולא: ה"ג אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין דבזר שאינו מוסיף בעל כגון אמר ומוכין: **משחשכה.** כדמנן כמתניתין וטומנין את החמין טעמא דספק חשכה הא ודאי חשכה אין טומנין וסתם הטונה דבזר שאינו מוסיף בעל דליליו דבזר המוסיף בעל אפי' מצדוד יוס אסור כדמנן כפ"י (דף מו): אין טומנין להא שבת מעלייתא היא דלא איכא גזירת אסור דאורייתא ומנא דמנתינא אית ליה דגזרו מנשל כשבת: א"ה צין השמשות נמי יגזור. דלא שבות מעלייתא היא דלא איכא גזירת אסור דאורייתא ומנא דמנתינא אית ליה דגזרו על השבות כיה"ש דקתני אין מעשרין את הודאי: **רופתוס** סך. ססמוך לביה"ש הוא מעבירם מעל האור וליכא למיחש לשמא נטענה וירתינה:

עבד איהו נמי הכי. מפר"ת כמו יעקב אצינו ותיקן מילמא: **היבא דהוה קשי טהריה.** כדאימא כנדה כפרק האשה (דף ס"ה. וס) דמניא אמר רבי יוסי בן שאול מעשה בסלע שהיו מחזיקין בה טומאה כו' אמר להו הביאו לי סדינין הביאו לו ושראן

ואית להו צערא לכהנים לאקופי אמר איכא אינשי דידע דאיתחזק הכא טהרה א"ל ההוא סבא באן קיצין ב) בן זכאי תורמסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היבא דהוה קשי טהריה וכל היבא דהוה רפי צייניה * אמר ההוא סבא * טיהר בן יוחי בית הקברות א"ל אילמלי ב) (לא) היית עמנו ואפי' היית עמנו ולא נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו תלמידי חכמים לא כל שכן יחב ביה עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם א) נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות: **בתנ"י** * ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר * כספק חשכה ספק אינו חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות * אבל מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין: **גמ'** מנא הני מילי א"ר יהושע בן לוי אמר קרא וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא ט' תחטא אמר רבה בר רב הונא י"אע"ג דאמור רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר וכו' צריך למימרינהו בניהוחא כי היכי דליקבלינהו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא וקיימתי מסברא הא גופא קשיא אמרת שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עם חשכה אין ספק חשכה ספק אינו חשכה לא והדר תני ספק חשכה ספק אינו חשכה מערב: * סימן * כבגופאי "וימרא ציפרא בבחבלא דמילתא: א"ר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב לא קשיא י"באן בעירובי תחומין באן בעירובי חצרות כ) ואמר ט' רבא יאמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולאחד עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה שניהם קנה עירוב מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי

בין השמשות ליליא הוא קמא ליקני בין השמשות ספקא הוא י) ספקא דרבנן לקולא: כ) (ואמר) רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא יירתיא אמר ליה אביי אי הכי צין השמשות נמי גיזור א"ל סתם קדירות ורחתות הן ואמר רבא מפני

שעשו אנשי טבריא ואסרו להן רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. ועמד לנו מדבר זה [נ"א] ואסיקנא מן המאמר הזה כי הגפת וחובל וכל דבר שהוא מוסיף הבל, לא נכשר ההטמנה בהם ואפילו מבעוד יום. ואן אלתאן אהבין וכל דבר שמוסיף (שאינו מוסיף) הבל פי אחרארהא אנמא אבאחו אלהטמנה בהם מבעוד יום [אנמא הנהבן וריבש וכל דבר שאינו מוסיף הבל אינו אסור בהטמנה בהם מבעוד יום] אבל משחשיכה אסור. הרי כמאן אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום ואין טומנין בדבר שאינו מוסיף משחשיכה, כי דעת שאסור בו ההטמנה כגפת ובובל בו בעת עצמו אמרו אבל טומנין בהם יבשים, ואי אפשר להיות משחשיכה מפני שאסור אין טומנין בתחילה בשבת, ולא יוכל להיות אלא מבעוד יום, ואפ"כ אסור דבר שהוא מוסיף ולא התירו אלא דבר שאינו מוסיף, ואם היה דבר שאינו מוסיף מבעוד יום הוא שמותר מכלל שמחשיכה אסור.

פרק שני שבת

לד.

עבד איהו נמי הכי. מפר"ת כמו יעקב אצינו ותיקן מילמא: **היבא דהוה קשי טהריה.** כדאימא כנדה כפרק האשה (דף ס"ה. וס) דמניא אמר רבי יוסי בן שאול מעשה בסלע שהיו מחזיקין בה טומאה כו' אמר להו הביאו לי סדינין הביאו לו ושראן צמים ופרסו עליו מקום טומאה לה* מקום טהרה נגזו: **לא קשיא באן בעירובי תחומין כו'. ונראה לר"ת** כפירוש הקונטרס דבעירובי תחומין מחמירין משום דלית להו סמך מן המקרא וכן פרי"ח וכן יש בירושלמי* וכן משמע כפרק מי שהזאיזאחו (עירובין דף מו: וס) גבי הא דקאמר הלכה כדבי המיקל בעירובי רב פפא אמר אליעזרין קד"ח ה"מ עירובי חצרות אכל בעירובי תחומין אימא לא ומעיקרא היה מפרש ר"ת דעירובי חצרות ממירי טפי מאן מעריצין אלא צפת כדמשמע כפרק הדר (שם דף ע"א:) ונחלון (שם דף פ"ה. וס) אכל בעירובי תחומין מעריצין ככל דבר חוץ ממים ומלא * ואין נראה דהא ר"מ ס"ל דתחומין דאורייתא כפרק ככל מעריצין (שם לה). ואפ"ה אית ליה כהדר* דעירובי חצרות צפת ובעירובי תחומין מעריצין ככל דבר דלא אשכחן דפליג ר"מ אסתם משנה דככל מעריצין וטעמא דמקילי בתחומים דלא צעי פת משום י' דאין מעריצין אלא לדבר מזה*:

נאכל עירובי משחשכה. ללא דווקא וה"ה לא נאכל*:

שניהם קנו עירוב. פירש כקונטרס דרבא איירי

בעירובי תחומין וכן משמע בלשון א"ר וערב* ואע"פ דספק חשכה אין מעריצין עירובי תחומין ה"מ לכתחילה אכל דיעבד כזר כר' יוסי דלמנ (עירובין פ"ג דף לה.) ספק עירוב כזר וקשה לנשצ"א דר' יוסי לית ליה התם גבי נפל עליו גל או נשרף או תרומה ונטמאה* ספק עירוב [כשר] אלא כדמנן חוקא* כדמנא אסתם כהדיא (דף לו.) כילד אמר רבי יוסי ספק עירוב כזר כו' אכל כספק כי הכא שהניחו צין השמשות או נאכל צין השמשות לא מכשר ומפרי"ת דהכא מיירי בעירובי חצרות* וכן פרי"ח וכן מוכח בסוף הדר (שם דף ע"ו.) ואל* אשכחן נמי דלאו חוץ לעיר קאלר כמו לא וסבור לנו פועלים (ב"מ דף פ"ה.) ר"ה):

בין השמשות ליליא הוא קמא ליקני בין השמשות רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא יירתיא אמר ליה אביי אי הכי צין השמשות נמי גיזור א"ל סתם קדירות ורחתות הן ואמר רבא מפני

שעשו אנשי טבריא ואסרו להן רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. ועמד לנו מדבר זה [נ"א] ואסיקנא מן המאמר הזה כי הגפת וחובל וכל דבר שהוא מוסיף הבל, לא נכשר ההטמנה בהם ואפילו מבעוד יום. ואן אלתאן אהבין וריבש וכל דבר שמוסיף (שאינו מוסיף) הבל פי אחרארהא אנמא אבאחו אלהטמנה בהם מבעוד יום [אנמא הנהבן וריבש וכל דבר שאינו מוסיף הבל אינו אסור בהטמנה בהם מבעוד יום] אבל משחשיכה אסור. הרי כמאן אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום ואין טומנין בדבר שאינו מוסיף משחשיכה, כי דעת שאסור בו ההטמנה כגפת ובובל בו בעת עצמו אמרו אבל טומנין בהם יבשים, ואי אפשר להיות משחשיכה מפני שאסור אין טומנין בתחילה בשבת, ולא יוכל להיות אלא מבעוד יום, ואפ"כ אסור דבר שהוא מוסיף ולא התירו אלא דבר שאינו מוסיף, ואם היה דבר שאינו מוסיף מבעוד יום הוא שמותר מכלל שמחשיכה אסור.

עין משפט נר מצוה

קבא א מיי' פ"ה מהל' שבת ה' ג סמג עשין יא טו"ע"ע א"ח ס' רס

קבב ב מיי' פ"ד מהל' שנת ה' ד ופ"ה הל' ג ופכ"ג הלכה טו סמג שם טו"ע"ע א"ח ס' רסא ס"א: קבד ב טו"ע"ע א"ח ס' רס ספיק' ג:

קבה ד מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה כא סמג עשין דקננ א טו"ע"ע א"ח סימן נכא ספיק' א ופי' שג ספיק' ד ופי' מתו ספיק' ג:

קבה ה מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יג טו"ע"ע א"ח סימן שגא ס"ג: קבז ב מיי' פ"ד מהל' שנת הלכה ג סמג הל' סה טו"ע"ע א"ח ס' רנו ס"א: קבז ד טו"ע"ע א"ח ס' שיש ספיק' ד:

מוסף תוספות

א. הסדינין, שבלע לפי שהיה דך ותחתיו. מוס' דהא ספ"ד דמקס. ג. מוקי הא דאמר חשבה בעירובי חצרות אבל עירובי תחומין דבר תורה הן. מוס' הל"ש. ג. הקילו חכמים לערב בכל דבר ומנין דלא משתכח דבר פת ומבטל מצות עירוב. מוס' הל"ש. ד. אלא אבד וישא נקטיה. מוס' הל"ש. ו. דמשמע ל"י צא חוץ לעיר. מוס' הל"ש. ו. ספק מבעירי ספק משחשכה. מוס' הל"ש. ז. ד[קידוש] ה"י בין השמשות. מוס' הל"ש. ח. שיכול לערב אותן ביה"ש. מוס' הל"ש. ח. בעירובי תחומין דחמירי לא קנו. מוס' עירובין טו. ד"ה שיהיו טו. ומייתי הא מילתא עירובי חצרות. מוס' הל"ש. י. דקאמר צא וערב עליהן. מוס' עירובין טו. ד"ה שיהיו. יא. והיינו צא מחבא. מוס' הל"ש.

רב נסים גאון

אמר ר' אבהו מפני מה צונו טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום כו'. ואמר רבא מפני מה צונו טומנין אפילו בדבר שאינו מוסיף (מה) [משחשיכה]. דבר המוסיף הוא הנוכר [נ"א]: הם המגויין] בבמה [שבת]. ודכסוף פרק במה ונבלה וסיד וחול. ודבר שאינו מוסיף, ובין דווגין ומוכין ועשכין בזמן שהם יבשים, ומה שהתירה המשנה מהטמנה מבעוד יום אבל בשבת לא, כמו שאמרה ספק חשיכה ספק אינה חשיכה טומנין את החמין, אבל דראי חשיכה אין טומנין [את החמין] כלל, ואפילו בדבר שאינו מוסיף, ופירוש דילה בתוספתא [פרק רביעי] אין טומנין את החמין בתחילה [שבת]. ודכסוף פרק במה אפי"ה שאמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף כו'. ולפי שהיתה הטמנת החמין בשבת אסורה מכל צד, למירו ראה מזה ע"ד המשנה שאמרה אבל טומנין בהן יבשין, אינן אלא מבעוד יום ערב שבת [נ"א]: ערב שבת מבעוד יום, ואפילו הכי היה אמור אין טומנין (כו') לא בגפת ולא בובל כו'. ובפרק כירה (דף טז) אמרו אמר רב חסדא ממעשה